

ЕПІСТЕМОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНИХ НАУК

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Другий (магістерський) рівень ВО</i>
Галузь знань	<i>03 Історія та археологія 03 Філософія</i>
Спеціальність	<i>032 Історія та археологія 033 Філософія</i>
Освітня програма	<i>Європейські студії</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>денна (очна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>1 курс, другий семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>4 кредити ЕКТС / 120 годин: лекції – 18 год., семінарські заняття – 36 год., самостійна робота – 66 год.</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>МКР, залік</i>
Розклад занять	<i>rozklad.kpi.ua</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Казаків Мстислав Андрійович, кандидат філософських наук, доцент, викладач кафедри філософії, Kazakov.mstyslav@III.kpi.ua +380689441679</i>
Розміщення курсу	<i>Посилання на дистанційний ресурс Google Classroom:</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Європейські студії характеризуються трансдисциплінарним змістом, логікою та структурою. Більш узагальнено, у таксономії та системі наукового знання вони належать до соціогуманітарного домену. Як і будь-яке знання, соціальні та гуманітарні дослідження для прогресивного розвитку та успішного застосування в пізнанні соціальної реальності, потребують пізнання другого порядку – рефлексії, самосвідомості науки, яка формує парадигму, визначає логіку та напрямки розвитку, відіграє ключову роль у методології пізнання. Наука, в усіх формах – теоретичній, емпіричній, прикладній – неодмінно потребує метатеорії: тільки за її наявності діяльність може бути послідовною, адаптивною, а її практики, незалежно від типу та напрямку – вдосконалюватися і створювати нове, позаяк передумовою та фактором еволюції, розвитку, вдосконалення, є якісно нові знання – як прикладного характеру, так і дискурсивні. Загалом, у сучасних соціальних та гуманітарних науках, напрямках досліджень та дослідницьких програмах, проблемам методу приділяється набагато менше уваги, ніж риторичі та структурі, логіці аргументів, що є особливо проблематичним для досліджень без емпіричних та, більш конкретно, експериментальних даних.

Прикладні методи в таких науках, як соціологія та статистика розвинуті і добре відомі, забезпечуючи теоретичні твердження та квантитативні метрики «якісними» даними (quality research). В цих науках та інших напрямках синоптичного та синергетичного змісту набувають результати наук про свідомість, від експериментальної психології до нейрофізіології. Але ці емпіричні методи та дослідження здебільшого зосереджуються на власному предметі, через що високо релевантні предмети та суспільні проблеми залишаються для них непомітними. Це проблеми, пов'язані зі знанням і пізнанням, а зокрема – знанням в суспільстві. Йдеться про такі аспекти, як: політична економія знань (перерозподіл та доступ до знання), сьогодні відмічена значними асиметріями та дисбалансами; виробництва знання та участь в цьому процесі (хто верифікує істини про світ?); питання реплікації та репрезентації знання в школах та ретрансляції знання між поколіннями (особливо в метастабільних умовах та динамічних екстремальних умовах сучасної війни);

епістемічна несправедливість (теорія справедливості у застосуванні до знання). Одночасно з цим, навіть розроблені методи існують як рішення для вузьких когнітивних задач і, подібно до сучасних методів у машинному навчанні, не підлягають генералізації – універсальному використанню з мінімальною адаптацією або прямим переносом на новітні пізнавальні задач. Ці та інші питання, разом із вивченням методів та критеріїв пізнання, які є застосовними до дослідження на всіх рівнях суспільства та покращення результатів професійних активностей соціальних працівників, є предметом курсу «Епістемологія соціальних наук».

Метою курсу є надання здобувачам змістовної та надійної основи для теоретичного осягнення ними власної майбутньої діяльності, розуміння шляхів її покращення, розвитку дослідницької культури та інтелектуальної автономії, навчити змістовній та результативній рефлексії як на професійному, так і на загально-життєвому рівні.

Завдання курсу:

- ознайомити магістрантів з історією та теорією пізнавальних процесів від античності до сьогодення, продемонструвавши високу релевантність епістемологічної проблематики як однієї з магістральних тем та проблем розвитку та розбудови сталого суспільства, як в контекстах та умовах мирного часу (від постправди до монополії на істину), так і під час війни («туман війни», інформаційні спецоперації);

- сформувати та розвинути рівень критичного мислення, дискурсивного аналізу, методологічного скептицизму;

- розвинути аналітичні та синтетичні компетентності, які, в поєднанні з компетентностями, наданими іншими дисциплінами, передбаченими програмою, разом контрибують у високі адаптивні здатності майбутніх соціальних працівників, що є дуже важливою професійною якістю в невизначених та динамічних умовах та модусах існування суспільства.

В результаті опанування навчальної дисципліни (НД)/освітнього компоненту (ОК), здобувачі будуть знати (та вміти застосовувати):

- принципів відмінності між знанням, переконанням (belief, віруванням) та точкою зору (opinion);
- історію та генеалогію сучасної науки;
- теоретико-методологічні засади соціальної роботи та соціальних наук;
- загальне формулювання проблеми демаркації науки, псевдонауки та нового перспективного знання;
- основні типи горизонтальної та вертикальної класифікацій знання за областю та доменом, епістемічними одиницями, джерелом, вимогами до верифікації та способами підтвердження;
- сучасні методологічні парадигми та дослідницькі програми в соціальних науках та соціальній роботі;
- дослідницькі принципи, основи теорії, коло питань та методи дослідження соціальної епістемології як новітньої філософської дисципліни та виокремленого напрямку досліджень в корпусі метатеорії знання та пізнання;
- орієнтуватися та оперувати контекстами реплікації, репродукції, виробництва, циркуляції, розподілу та інших фаз «життєвого циклу» знання в суспільстві;
- соціально контекстуалізовані проблеми знання та пізнання;
- використовувати науковий метод і критичне мислення для вирішення професійних проблем та проведення наукових досліджень із фокусом на предметах соціальної реальності.

Додатково – підвищити та підсилити наявні професійні здатності та оволодіти компетентностями, такими як:

1. Загальні компетентності:

ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу для прийняття обґрунтованих рішень.

ЗК 03. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 05. Здатність розробляти проекти та управляти ними, працювати в міжнародному контексті.

ЗК 06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 08. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

2. Фахові (спеціальні/предметні) компетентності:

ФК 04. Здатність формулювати та аргументувати актуальні філософські ідеї, доказово й обґрунтовано викладати результати дослідження. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.

ФК 05. Здатність обирати і застосовувати найбільш ефективну методологічну стратегію дослідження.

ФК 06. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проекти.

ФК 07. Здатність здійснювати аналіз, оцінку і прогнозування соціальних, політичних, економічних та культурних процесів із застосуванням фахових знань. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.

ФК 08. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність з філософських та історичних дисциплін у закладах фахової передвищої та вищої освіти, наукових установах.

ФК 12. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень у різних формах наукової комунікації. Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології.

Вдале засвоєння ОК передбачає готовність здобувачів вищої освіти продемонструвати наступні програмні результати навчання:

ПРН 1. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної та філософської науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень, застосовувати релевантні методи їх аналізу та інтерпретації.

ПРН 2. Здійснювати інтелектуальний пошук, виявляти і критично осмислювати актуальні проблеми сучасної філософської думки, розробляти їх в рамках власного філософського дослідження.

ПРН 03. Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, наукопопулярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології.

ПРН 05. Розробляти й реалізовувати історичні, філософські та міждисциплінарні проекти з урахуванням сучасних методологічних підходів.

ПРН 09. Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.

ПРН 10. Використовувати методологію та пізнавальні засоби, що властиві філософії та її застосуванням.

ПРН 16. Брати участь у наукових дискусіях з філософії та міждисциплінарних проблем обговорення філософських питань з експертами з інших галузей знань.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Логіка та структура ОК/НД «Епістемологія соціальних наук» має загалом трансдисциплінарний і разом з тим спеціалізований характер. За змістом програма пов'язана з такими дисциплінами, як «Філософські основи наукового пізнання», «Вступ до спеціальності», а також релевантними знаннями та вміннями, якими здобувачі оволоділи протягом отримання ОКР «Бакалавр» (технології соціальної роботи, робота з різними групами та категоріями клієнтів, історія та теорія соціальної роботи тощо). Зміст ОК/НД є також релевантним і до ОК, якими вони будуть оволодівати паралельно чи після вивчення даного курсу протягом навчання у магістратурі, куди можна віднести «Консультування в соціальній роботі», «Соціальний супровід клієнтів», «Педагогіка вищої школи», а також «Практика» та «Виконання магістерської дисертації».

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
го		Лекції	Семінарські (практичні)	СРС
1	2	3	4	5
Розділ 1. ЕПІСТЕМОЛОГІЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ТЕМИ				
Тема 1.1. Знання, переконання, точка зору. Ключові поняття епістемології	16	2	6	7
Тема 1.2. Епістемологія та Філософія науки	18	2	6	7
Всього за розділом 1	34	4	12	14
Розділ 2. СПЕЦИФІКА СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ ТА МЕТОДІВ ПІЗНАННЯ				
Тема 2.1. Наука як соціальний інститут	13	3	4	7
Тема 2.2. Соціогуманітарні методи наукового пізнання	15	3	4	7
Тема 2.3. Вступ до Акторно-мережевої теорії та Антропології науки	15	2	4	7
Всього за розділом 2	43	8	12	21
Розділ 3. СОЦІАЛЬНА ЕПІСТЕМОЛОГІЯ: ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНИЙ СИНТЕЗ				
Тема 3.1. Соціальна епістемологія як дослідницька програма	16	2	4	7
Тема 3.2. Центральні теми соціальної епістемології		2	4	7
Тема 3.3. Виробництво, циркуляція, політична економія знання	16	2	4	7

Підготовка та написання Модульної контрольної роботи				4
Підготовка до Залікової контрольної роботи				6
Всього за розділом 3		6	12	31
Всього годин	120	18	36	66

4. Навчальні матеріали та ресурси

4.1 Базова література:

1. Бхаттачарджи А., Ситник Н. (2022). Методологія та організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках [Електронний ресурс]: навчальний посібник 2-ге видання, перероблене і доповнене. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/49231>
2. Казаков М.А. (2022). Епістемологія соціальних наук. Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня доктора філософії за спеціальностями 033 Філософія, 231 Соціальна робота / КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/49977>
3. Котловий С.А., Павлик Н.П., Сейко Н.А., Ситняківська С.М. (2023). Методологія наукових досліджень: Навчально-методичний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка: <https://shorturl.at/IzRdH>
4. Піхорович В.Д., Самарський А.Ю. (уклад.) (2022). Філософія науки і техніки. Комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни [Електронний ресурс]: навчальний посібник для підготовки фахівців І (бакалаврського) рівня вищої освіти з усіх спеціальностей: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/48869>
5. Семигіна, Т. (2025). Сприяючи змінам: дослідження в соціальній роботі. Таллінн: Teadmus. https://www.researchgate.net/publication/387690845_Spriauci_zminam_doslidzenna_v_socialnij_roboti
6. Якубін О.Л. (уклад.) (2023). Теорія і історія врегулювання конфліктів. Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за освіт. програмою «Врегулювання конфліктів та медіація» спец. 054 Соціологія / КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/72f51e82-5f64-481e-be72-54a26d668316/content>

4.2 Допоміжна література:

1. Дзьобань О. П. (2025). Методологія, організація та технологія наукових досліджень : навч. посіб. Для аспірантів. ДНУ «Ін-т інформації, безпеки і права Нац. академії прав. наук України». Київ; Одеса : Фенікс. https://ippi.org.ua/sites/default/files/metodologiya_2025.pdf
2. Казаков М.А. (2018). Генеалогія «збірок» влади у Бруно Латур та Мішеля Фуко. Філософська думка, (4), 66–80. <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/view/292>
3. Казаков, М. (2017). Фуко і Латур: два нариси соціальної теорії. Філософська думка, (2), 73-89. <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0000845771>
4. Hothersall, S. J. (2018). Epistemology and social work: enhancing the integration of theory, practice and research through philosophical pragmatism. *European Journal of Social Work*, 22(5), 860–870. <https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1499613>
5. Latour, B. (2014). On Some Affects of Capitalism. Lecture given at the Royal Academy. Copenhagen. Retrieved from: <http://www.bruno-latour.fr/sites/default/files/136-AFFECTS-OF-KCOPENHAGUE>.
6. Latour, B. (2008). When things strike back: a possible contribution of «science studies» to the social sciences. In: *The British Journal of Sociology*, Vol. 51, Iss. 1. Retrieved from: <http://onlinelibrary.wiley.com/sci-hub.io/doi/10.1111/j.1468-4446.2000.00107.x/pdf>
7. Law, J. (2004). *After Method: Mess in Social Science Research* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203481141>
8. Smith, M., McCulloch, T., & Daly, M. (2024). Being, knowing and doing: aligning ontology, epistemology, and axiology to develop an account of social work as practice. *Social Work Education*, 44(3), 522–537. <https://doi.org/10.1080/02615479.2024.2330598>

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Силабус освітнього компоненту «Епістемологія соціальних наук» розроблено з урахуванням принципів систематичності, послідовності, активності, свідомості та міждисциплінарної взаємодії. Ці принципи є визначальними як для структурування навчального матеріалу, так і для організації процесу його засвоєння здобувачами. Такий підхід дозволяє чітко визначити необхідні навчальні завдання та види діяльності для досягнення очікуваних програмних результатів навчання. Принципи також обумовлюють

вибір методів та форм навчання, забезпечуючи особистісно орієнтований підхід, створюючи сприятливі умови для творчого розвитку та автономності здобувачів. Навчання магістрів здійснюється на основі студентоцентрованого підходу та стратегії взаємодії викладача і здобувача з використанням активних, інтерактивних та цифрових інструментів і методів, таких як: кейс-стаді; пояснювально-ілюстративні методи; евристичні методи; майєвтичні та проблемно-пошукові методи, а також робота в малих групах, рецензування наукових статей, самостійна і групова робота з джерелами, складання структурно-логічних схем, опорних конспектів, покрокових стратегій розв'язання кейсів.

Застосування особистісно-орієнтованих розвиваючих технологій, заснованих на активних та інтерактивних формах (парна, групова робота, дискусія), сприяє не лише засвоєнню матеріалу, але й формуванню соціальних та афективних навчальних стратегій, а також гнучких навичок («soft skills»), таких як навички колективної співпраці, контекстного мислення, прогностичних здібностей, міжособистісної комунікації, вміння прогнозувати. Усі методи навчання опосередковано спрямовані на формування навчально-стратегічної компетентності здобувача, зокрема на розвиток метакогнітивної свідомості. Ця свідомість пов'язана з процесами організації, реалізації, контролю та коригування власної освітньої діяльності, і є ключовою запорукою успішного навчання загалом та при оволодінні змістом ОК «Епістемологія соціальних наук» зокрема.

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (Завдання для самостійної роботи (СРС) (18 год):)
Розділ 1. ЕПІСТЕМОЛОГІЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ТЕМИ	
1	Тема 1.1. Знання, переконання, точка зору. Ключові поняття епістемології 1. Епістемічні ментальні стани: вірування/переконання (beliefs), особиста думка (opinion) та знання. 2. Класичне та некласичне визначення знання. ЛТВ та «Випадки Гетьє». 3. «Знання-що» та «знання-як»: пропозиційно-дискурсивне та прикладне знання.
2	Тема 1.2. Епістемологія та Філософія науки 1. Філософія науки – теорія пізнання, інтеграції та методу в науках. 2. Емпіризм та раціоналізм – філософські вчення про природу та походження знання. 3. Обґрунтування, верифікація та інтерпретація. 4. Проблема демаркації як «складна проблема» епістемології.
Розділ 2. СПЕЦИФІКА СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ ТА МЕТОДІВ ПІЗНАННЯ	
3	Тема 2.1. Наука як соціальний інститут 1. Соціокультурна та історична зумовленість науки 2. Економічні, соціальні та політичні аспекти та каузальні фактори в науці. 3. Підготовка наукових кадрів, академічна доброчесність, академічний цезаризм. 4. Наукова етика та проблема відповідальності науки перед суспільством
4	Тема 2.2. Соціогуманітарні методи наукового пізнання 1. Спеціальні методи пізнання в соціальних науках 2. Специфіка об'єкта соціальних та гуманітарних наук 3. Інструменталізація та конвергенція теоретичних методів у соціальній роботі 4. Соціальна робота, соціальна психологія та соціальна педагогіка
5	Тема 2.3. Вступ до Акторно-мережевої теорії та Антропології науки 1. Акторно-мережева теорія Б. Латура: основні поняття, проблеми, методи 2. Дослідницька програма STS (Соціо-технічних систем) як Антропологія науки. 3. «Після методу» або «Безлад у соціальних науках» (Дж. Лоу).
Розділ 3. СОЦІАЛЬНА ЕПІСТЕМОЛОГІЯ: ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНИЙ СИНТЕЗ	
6	Тема 3.1. Соціальна епістемологія як дослідницька програма знання та пізнання в суспільних контекстах 1. «Сильна програма» в соціології знання (Д. Блур, Г. Коллінз). 2. «Соціальна сконструйованість» знання 3. Аналітична соціальна епістемологія А. Голдмана 4. Історична епістемологія С. Фуллера
7	Тема 3.2. Центральні теми соціальної епістемології 1. Епістемічна несправедливість 2. Колективні переконання та практики на основі свідчень 3. Свідчення, економія довіри та групове обґрунтування 4. Формальна епістемологія соціального: епістемічні мережі та моделі епістемічних спільнот
8	Тема 3.3. Виробництво, циркуляція, політична економія знання 1. Епістемічні авторитети: джерело знань як проблема довіри 2. Дискурсивні формації «знання – влади» як епістема (М. Фуко) 3. Соціальна епістемологія освітніх програм та філософії освіти 4. Епістемічна нормативність та проблеми асиметрії істини

5. Знання як проблема доступу в епоху «суспільства знання».

9 **Виконання МКР та Підведення підсумків роботи протягом семестру (15-й тиждень)**

Семинарські (практичні) заняття

№ з/п Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та Завдання для самостійної роботи (СРС) (102 год):)

1 **Семинарське заняття 1.** Знання, точка зору, переконання, вірування (2 год)
1. Різноманіття форм людського знання: від анімізму до меганауки
2. Точка зору та суб'єктивне судження
3. Переконання та вірування
4. Знання як «обгрунтована точка зору»
5. «Парадокс Гетьє» про «платонівське визначення» знання.

Завдання для самостійної роботи (СРС) (4 год):

1. Скласти аналітичну таблицю: "Форми людського знання — Джерело — Способи верифікації — Область застосування" (наукове, буденне, релігійне, філософське, міфологічне, магічне, практичне, рефлексивне, неявне).

2. Придумати власний приклад «парадоксу Гетьє», спираючись на приклади оригіналу

3. Поміркуйте на тему можливості ненаукових форм знання як складових людської раціональності та відповідь на питання, чи можуть такі форми знання доповнювати науку.

2 **Семинарське заняття 2.** Емпіризм, раціоналізм та те, що між і поза ними (2 год)

1. Емпіризм: теорія походження знання з досвіду. Емпіричне опосередкування як верифікація гіпотез.

2. Раціоналізм: уможливлення та ноогенний характер справжнього знання. Піднесення від одиничних фактів емпіричного до універсальних положень теоретичного характеру.

3. Практичне знання-як та пропозиційно-дискурсивно-рекурсивне знання-що.

4. Знання на рівні здорового глузду (common-sense knowledge)

5. Неявне знання (М. Поланьї)

Завдання для самостійної роботи (СРС) (3 год):

1. Індивідуальна розробка методологічної архітектури власного або запропонованого дослідження. Здобувачі обирають соціальну проблему та послідовно створюють модель: вихідну гіпотезу → емпіричну програму верифікації → теоретичні узагальнення → філософське підґрунтя.

2. Дискусія щодо меж застосування різних методів. Питання: "Чи кожне дослідження у соціальній роботі повинно проходити через всі рівні методології, чи можна знехтувати деякими з них, якщо контекст це обумовлює?"

3. Підготовка короткого виступу на тему «Чому чи може наука існувати без здорового глузду? А здоровий глузд без науки?»

3 **Семинарське заняття 3.** Епістемологія та філософія науки (2 год)

1. Філософська експлікація змісту та функцій науки, її характеристичних ознак

2. Епістемічні одиниці наукового теоретичного та емпіричного знання та таксономія наук

3. Загально-наукові методи та принципи пізнання

4. Теорії істини в науці та поза нею. Проблема обґрунтування

5. Наука, псевдонаука, ненаукові знання, перспективна недоведена гіпотеза: проблема демаркації

Завдання для самостійної роботи (СРС) (4 год):

1. Дискусія в малих групах (по 3-4 особи) на тему: "Чи є соціальна робота наукою у класичному розумінні, чи вона репрезентує нову, постнекласичну форму наукового пізнання?" Кожна група готує позицію з аргументацією.

2. Поміркувати над критеріями, які відділяють знання від його імітації, один тип знань від іншого, знання, релігійні переконання та інші вірування від псевдонауки, лженауки та паранауки.

3. Індивідуальна та групова класифікація текстових уривків та описів дослідницьких практик. Пропонується визначити, які елементи можуть бути класифіковані як наукові, які як позанаукові, і обґрунтувати демаркаційні критерії.

4 **Семинарське заняття 4.** Історіографічні моделі розвитку науки (2 год)

1. Кумулятивна модель науки (неопозитивізм)

2. Еволюціонізм К. Поппера та еволюційна епістемологія Ст. Тулміна

3. Теорія парадигм – наукових революцій Т. Куна

4. Концепція дослідницьких програм І. Лакатоса

5. Методологічний анархізм П. Фейєрабенда

6. Тематичний аналіз науки Дж. Холтона

Завдання для самостійної роботи (СРС) (4 год):

	<p>1. Групова робота. Обирається одна з історіографічних моделей (Кун, Поппер, Лакатос, Фейєрабенд). Група розробляє презентацію (15-20 хв), яка демонструє, як ця модель пояснює конкретну наукову революцію або зміну в соціальних науках (напр., перехід від позитивізму до герменевтики у соціології).</p> <p>2. Дискусія щодо релевантності моделей розвитку науки для соціогуманітарних наук. Міркування на тему, чи добре моделі, засновані на прикладах та історичному аналізі методу та змісту природничих наук, можуть бути адаптовані до вивчення суспільства. Розглянути історію методу в гуманітарних науках, від герменевтики до структуралізму.</p> <p>3. Скласти порівняльну таблицю (2-3 сторінки) моделей розвитку науки (4-5 моделей з числа обговорюваних або власний вибір): Автор Основна теза Механізм змін у науці Критеріум прогресу Критика </p>
5	<p>Семінарське заняття 5. Соціальна обумовленість науки. Наука як суспільна інституція (2 год)</p> <p>1. Детермінанти соціокультурної природи науки: антропогенність, соціальний фон біографія вчених, історична детермінованість</p> <p>2. Економічні аспекти наукового дослідження: витрати, ресурси, фінансування. Інституціалізація науки</p> <p>3. Запити та очікування суспільства і Реальні можливості науки</p> <p>4. Академічні та параакадемічні форми наукової комунікації: академічний цезаризм, «невидимі коледжі», прикладні дослідження, недержавні актори</p> <p>Завдання для самостійної роботи (СРС) (3 год):</p> <p>1. Кейс-аналіз у групах. Пропонується реальний або фіктивний сценарій соціального конфлікту стосовно наукового дослідження (напр., дослідження наслідків забруднення навколишнього середовища, де результати супротивні інтересам промислового замовника). Група аналізує виникнення конфлікту, позиції різних акторів, можливі шляхи розв'язання.</p> <p>2. Дискусія щодо моральних обов'язків вченого перед суспільством: чи зобов'язаний вчений публікувати результати своїх досліджень, навіть якщо вони суперечать очікуванням замовника?</p> <p>3. Обрати один приклад наукового дослідження або напряму (можна реальний або умовно-узагальнений), наприклад: дослідження якості повітря у великому місті; медичні клінічні дослідження; соціологічний моніторинг бідності; освітні дослідження ефективності шкільних реформ. Побудувати аналітичну схему, де: вказати джерела фінансування (держава, приватний бізнес, міжнародні донори, благодійні фонди, університет, НУО); описати очікування і запити кожного з основних акторів (фінансисти, науковці, цільові групи, держава, громадськість); показати, де саме в цьому ланцюжку можуть виникати конфлікти інтересів, спроби тиску, «приглушення» небажаних результатів, затягування публікації, тощо; сформулювати 2–3 нормативні принципи, які могли б мінімізувати епістемічні й етичні ризики (прозорість даних, відкритий доступ, декларування конфлікту інтересів тощо).</p>
6	<p>Семінарське заняття 6. Соціальна робота, педагогіка та психологія: Синергія (2 год)</p> <p>1. Соціальна педагогіка та соціальна робота</p> <p>2. Соціальна робота та соціальна психологія</p> <p>3. Категоріальний та концептуальний (термінологічний), теоретичний та метатеоретичний апарат соціальної роботи та соціальної педагогіки та психології</p> <p>Завдання для самостійної роботи (СРС) (4 год):</p> <p>1. Підготуйте презентацію з Вашими міркуваннями про те, наскільки і чим може допомогти розробка сильного концептуального та категоріального апарату в соціальній роботі на конкретних прикладах.</p> <p>2. Порівняльна таблиця Соціальних психології, роботи та педагогіки. Порівняння має містити як мінімум наступні складові: «Предметна область та коло проблем» Ступінь їх вирішеності Теорія та домінуючий тип знання (знання-що чи знання-як) Суб'єкти діяльності Зміст, характер, форма та наслідки практичної діяльності Навички, знання та якості, необхідні для успішної діяльності </p> <p>3. Поміркуйте, дослідіть та презентуйте 5 прикладів зі світової історії або історії України, коли на рівні масової свідомості та психології спостерігався ефект «огруплення» мислення. Які непрофесійні рішення були прийняті управлінцями або політиками, як вони відбилися на суспільстві? Назвіть ознаки «огруплення» мислення. Чому виникає ефект «огруплення» мислення? Опишіть соціально-психічні процеси, що лежать у його основі. Як можна його уникнути?</p>
7	<p>Семінарське заняття 7. Діалектика і методологія соціального пізнання (2 год)</p> <p>1. Специфіка та метастабільність об'єктів соціального пізнання</p> <p>2. Теорія соціальної роботи та соціогуманітарних досліджень</p> <p>3. Емпіричні методи у соціальному дослідженні: опитування (масові та експертні-глибинні), анкетування, інтерв'ю, включене спостереження</p> <p>4. Статистичні та інші математичні методи</p> <p>Завдання для самостійної роботи (СРС) (4 год):</p> <p>1. Написати есе (2-2,5 сторінки) на тему: "Чи існує універсальна методологія для всіх наук, чи методологія має бути фундаментально специфічною для кожної наукової дисципліни?" Аргументація з посиланням на конкретні методи та рівні пізнання.</p> <p>2. Дискусія щодо можливості "об'єктивної" соціальної роботи: якщо дослідник сам є суб'єктом зі своєю свідомістю, упередженнями, цінностями, чи можливо дистанціюватися від об'єкта дослідження?</p>

	<p>Додатковий контекст: ідея Т.Куна про неможливість об'єктивності в будь-якому типі пізнання, включно з природничими науками; теза про онтологічну релятивність У.В.О. Куайна, а зокрема – аргумент про недостатню визначеність теорій; концепт «теоретичної завантаженості» (theory-ladenness) емпіричних фактів фактів П. Фейєрабенда.</p> <p>3. Робота в групах для аналізу релевантних специфічних даних. Групам пропонується набір даних із гіпотетичного дослідження (або реального, публічно доступного) з соціальної роботи (ефективність інтервенції). Учасниці та учасники групи повинні: описати вибірку та її характеристики; провести основні статистичні тести (t-тести, ANOVA, кореляції); проінтерпретувати та оцінити результати; у висновках не просто підсумувати перелік зроблених дій, а завершити теоретичними твердженнями та умовиводами (що можна припускати або стверджувати на основі проаналізованих даних; що ці дані нам доводять та демонструють).</p>
8	<p>Семінарське заняття 8. Метод соціальних досліджень у постконтинентальній філософії (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Об'єкти та соціальна теорія в іматеріалізмі Г.Хармана. 2. Філософія Ж.Дельоза в контексті досліджень суспільства – «теорія асамбляжів» М. Деланди 3. Соціум як гіпероб'єкт (онтологія Т.Мортон). 4. «Лівий» акселераціонізм як нова критична теорія <p>Завдання для самостійної роботи (СРС) (4 год):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Критичний аналіз соціального дослідження. Знайти опубліковану наукову статтю з соціальної роботи або суміжної дисципліни (соціологія, соціальна антропологія). Написати критичний відгук, проаналізувавши: чіткість або неясність формулювання проблеми та мети; адекватність обраної методології; підкріплення заяв (claims) доказовою базою (емпіричні дослідження, метааналіз суміжних робіт); авторський внесок пропорційно до інших робіт, на які посилається стаття. Як фінальний висновок, винести вердикт: якби ви були головою редколегії журналу, чи пройшла б робота peer review (варіантами можуть бути: прийняти; прийняти з несуттєвими зауваженнями; прийняти лише після ґрунтовного доопрацювання; відхилити). 2. Вправа «Індивідуальне моделювання гіпотетичної ситуації». Пропонується розглянути соціальну ситуацію з конкуруючих методологічних перспектив (напр., явище булінгу з позицій структуралізму, акторно-мережевого підходу, герменевтики) та проаналізувати, як різні перспективи розкривають різні аспекти явища.
9	<p>Семінарське заняття 9. Європейські студії: парадигмальні аспекти (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Специфіка об'єкта досліджень у європейських студіях 2. Трансдисциплінарна сутність підходів у дослідженнях суспільства 3. Методологічні засади соціогуманітарних експертис 4. Квантитативні методи: бенчмарки для гуманітарних проєктів та їх метрики <p>Завдання для самостійної роботи (СРС) (4 год):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Після ознайомлення з бенчмаркінгом гуманітарних проєктів, на основі існуючих – створити власний бенчмарк, визначивши чітко його метрики, етапи, процедуру оцінювання, failsafe режими уникнення упередженості в оцінюванні та похибок, способи забезпечення відтворюваності та інтерсуб'єктивності, створити супровідну «Модельну картку» для бенчмарку. 2. Оберіть щонайменш три з числа найбільш відомих та найчастіше використовуваних практик бенчмаркінгу/бенчмарків, та проведіть їх критичне «зіставлення», детально оглянувши сильні та слабкі сторони кожного випадку, аргументовано та конкретно позначивши Вашу особисту перевагу.
10	<p>Семінарське заняття 10. Основи Акторно-мережевої теорії (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Структуралізм як парадигма соціальних досліджень 2. «Археологія гуманітарних наук» М.Фуко як критична епістемологія 3. Акторно-мережева теорія Б.Латура та С.Валгара 4. «Друга хвиля» АМТ (Дж.Лоу, А.-М.Мол та ін.) <p>Завдання для самостійної роботи (СРС) (4 год):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Побудова акторно-мережевої карти. Обрати конкретну соціальну ситуацію або кейс із соціальної роботи /соціальної політики (наприклад, організація локальної ініціативи допомоги ВПО, впровадження електронних сервісів держави, кампанія вакцинації, робота центру соціальних послуг). Визначити людських та нелюдських акторів, Описати зв'язки, трансляції (translations), точки напруги. Вказати, як зміна одного з акторів «перепрошиває» всю мережу. Результатом має стати аналітична схема з 3-4 сторінками коментарів. 2. Порівняти «археологію гуманітарних наук» М. Фуко з акторно-мережевим підходом Б. Латура / С. Вулгара, відповідаючи на такі питання: як кожен з підходів розуміє умови можливості знання? яку роль відіграють дискурси / інститути / матеріальні об'єкти? в чому їхня евристична цінність для аналізу соціальних наук і соціальної роботи?
11	<p>Семінарське заняття 11. Епістемологія та соціальна робота (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Конфлікт позитивістських та герменевтичних традицій у епістемічних засадах соціальної роботи (Лоренц) 2. Соціальна теорія та епістемологія прагматизму як науковий базис соціальної роботи (С.Хозерсол) 3. SOTL-залученість та філософія освіти як фреймворк становлення академічного базису соціальної роботи (М.Сміт)

	<p>4. Практика, базована на доказах (evidence-based practice, або ЕВР) як підхід до генерації кейс-специфічних знань у соціальній роботі (Т.МакНейл)</p> <p>Завдання для самостійної роботи (СРС) (4 год):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Написати есе (2-3 сторінки) про те, яка парадигма дослідження/фреймворк серед наведених здаються вам найбільш плідною(-ними) для застосування в соціальній роботі та дослідження соціальної реальності. Поясніть свій вибір та наведіть аргументи на захист зайнятої позиції. 2. Порівняйте Evidence-based practice із філософією прагматизму та визначте їх відмінності і, відповідно, характеристичні особливості обох. Складіть порівняльну таблицю, цього разу – формуючи власні пункти таблиці для порівняння, з умовою, що їх має бути не менше ніж п'ять. 3. Обрати конкретну проблему соціальної роботи (робота з підлітками з досвідом булінгу, підтримка ветеранів, робота з ВПО). Сформулювати дослідницьке питання щодо цієї проблеми: продемонструвати, як обраний епістемологічний фреймворк задає передумови та «бачення» дослідження (тип даних, методи збору, критерії якості знань); вказати, яке знання (знання-що/-як) буде отримано і як воно може впливати на практику буденну та професійну діяльність.
12	<p>Семінарське заняття 12. Соціальна робота у координатах моральної філософії (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аксиологія – вчення про ціннісні орієнтири та їх імплементацію: контекст соціальної роботи 2. Теорія істини та теорія справедливості в соціальній роботі 3. Етика соціальної роботи: як деонтологія та як професійна етика 4. Епістемологія чеснот у соціальній роботі <p>Завдання для самостійної роботи (СРС) (4 год):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сконструювати короткий кейс (½–1 сторінка) з практики соціогуманітарної експертизи, де: конфлікують вимоги доказовості (ЕВР), очікування інституції та цінності клієнта / спільноти; існує невизначеність щодо «правильного» курсу дій через брак або суперечливість даних. Написати аналітичний коментар (2–3 сторінки): описати, як би діяла/мислила соціальна працівниця з позицій двох різних етичних теорій (деонтологія / утилітаризм / етика чеснот / етика турботи); показати, які епістемічні чесноти (epistemic virtues) в цьому кейсі є критичними (інтелектуальна чесність, сміливість, скромність, уважність до свідчень тощо). 2. Розробити перелік з 8–10 епістемічних чеснот, які є ключовими для фахівця з соціальної роботи (як дослідника, так і практики). Для кожної чесноти: дати коротке визначення; пояснити, як вона проявляється в конкретних практичних ситуаціях (робота з даними, з клієнтом, у міждисциплінарній команді); вказати, які ризики виникають при її відсутності/дефіциті.
13	<p>Семінарське заняття 13. Перший етап соціальної епістемології (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Від Куна, Латура та Фуко до соціології наукового знання 2. Інтегральні контексти освіти та досліджень у суспільному знанні 3. Соціальні контексти знання та пізнавальної діяльності 4. Соціальні епістемології С. Фуллера та А. Голдмана: дві несумірні дослідницьких програми <p>Завдання для самостійної роботи (СРС) (4 год):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Індивідуальна оцінка та огляд. Обирається один з напрямків соціальної епістемології та критично оцінюється: Які постулати напрям приймає як істинні положення або припущення? Як теорія розв'язує або пропонує вирішувати фундаментальні парадокси та епістемічні несправедливості, асиметрії? Які висновки можна буде зробити в перспективі (чи вже зроблено) для кращого розуміння індивіда, виду та суспільства? Які внутрішні суперечності має теорія чи, якщо ні, яких проблем вона нездатна розв'язати, відкрито це визнаючи чи приховуючи. 2. Створити таблицю (2–3 сторінки), де порівняти: «сильну програму» соціології знання (Блур, Барнс); соціальний конструктивізм / акторно-мережевий підхід (Латур, Вулгар); аналітичну соціальну епістемологію (Фуллер, ін.). Рекомендовані пункти зіставлення: статус істини (релятивізм / реалізм / веритизм); роль суспільних факторів у виникненні знання; ставлення до нормативності («як має бути»); дискусії щодо епістемічної справедливості / несправедливості.
14	<p>Семінарське заняття 14. Справедливість, влада, виробництво знання (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вплив влади у суспільстві на створення та розподіл знання. 2. Епістемічна справедливість та рівність в умовах соціальної та політичної нестабільності 3. Архітектоніка знання як історія систем думки 4. Техніко-технологічні імплікації соціальної епістемології <p>Завдання для самостійної роботи (СРС) (4 год):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обрати історичний чи сучасний приклад «епістемічної кризи» в науках або публічному просторі (наприклад, суперечки щодо надійності соціологічних опитувань; «епідемія діпфейків»; скандал навколо даних у медичних соціальних дослідженнях). Описавши кейс: показати, як різні лінії соціальної епістемології могли б його інтерпретувати (Латур/STS, Голдман, Фуллер); визначити декілька значимих та показових тез-висновків щодо важливості кейсу для розуміння суспільної ролі наук. 2. Написати есе (до 2 сторінок), в якому розглядається, чому сучасний фахівець у соціогуманітарних дослідженнях має діяти та мислити трансдисциплінарно, висвітливши роль як загальнонаукової методології

	у підходах, так і спостережуваної трансдисциплінарності та конвергенції наукового знання (емерджентні, неочікувані області застосування знання з однієї сфери в абсолютно інших напрямках наукових досліджень).
15	<p>Семінарське заняття 15. Провідні теми в соціальній епістемології (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Групові переконання та групові обґрунтування 2. Епістемічні авторитети та питання незгоди у спільноті 3. Свідчення та довіра до свідків 4. Формальні підходи до Соціальної епістемології: від мережевих моделей та симуляцій до економії довіри та формальних моделей циркуляції знання у суспільстві <p>Завдання для самостійної роботи (СРС) (4 год):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сімульована презентація у стилі міні-симпозиуму, групових переконань, обґрунтувань та незгоди. Кожна група узгоджує між собою та обирає якесь із переконань (beliefs): це може бути твердження, заява, наукова гіпотеза, етичне кредо, віра у щось і т.ін. Задача інших груп: ставити під сумнів та намагатися спростувати ідеї одне одного, а задача пропонентів, відповідно, колективне обґрунтування, захист обраного в групі переконання всіма, хто входить до складу групи. 2. На основі концепцій групових переконань та колективних суб`єктів (напр. Гілберт, Куш, Голдман тощо), використовуючи даний фреймворк, дайте відповідь на питання: чи може «група» (інституція, професійна спільнота, наукова школа) бути носієм не лише переконань, але й епістемічної відповідальності та вини? У якості аргументації – проілюструвати відповідь прикладом із соціальної роботи, академічного середовища або публічної політики (наприклад, медіа, які систематично викривлюють інформацію про вразливі групи). 3. Побудувати схематичну формальну мережу епістемічної спільноти (наприклад, фахівців соціальної роботи в конкретному місті / організації): вузли (nodes) – індивідуальні актори або інституції (соцслужби, НУО, університети, органи влади); ребра – канали обміну інформацією (формальні звіти, конференції, неформальні зустрічі, соцмережі). Коротко опишіть (2–3 сторінки): де в цій мережі можуть виникати «епістемічні вузькі місця» (bottlenecks) або «вузли дезінформації»; які структурні зміни (нові зв'язки, інші формати комунікації) могли б вести до підвищення епістемічної якості рішень у сфері соціальної роботи.
16	<p>Семінарське заняття 16. Легалістський підхід до соціальної епістемології (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Нормативна епістемологія в контексті культури та цивілізації. 2. Епістемічна каузальність правових аспектів та стандартів. 3. Історико-культурні особливості когнітивних та епістемічних викликів в Україні та країнах ЄС. 4. Нормативно-правові аспекти життєвого циклу знання в суспільстві. <p>Завдання для самостійної роботи (СРС) (4 год):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сімульована презентація нормативно-правового фреймворку, який сприяв би стандартизації академічної доброчесності як фактора інтеграції освітнього та наукового просторів України та країн ЄС через мітігацію наслідків наявних неспівмірностей, недостатню детермінованість та відсутність єдиного стандарту підготовки, кваліфікації, атестації та валідації наукових та освітніх кадрів. 2. Створіть діаграматичну візуалізацію (дерево, майндмеп, аналітичну таблицю або чарт) каузальних відношень та кореляцій між знанням та стандартами, законодавчими та нормативними мірами регуляції виробництва та розповсюдження знання, поєднавши та визначивши, які саме конкретні норми, стандарти, закони впливають на які саме конкретні інституційні, епістемологічні, соціальні, етичні, аксіологічні компоненти знання та пізнання.
17	<p>Семінарське заняття 17. Соціальна епістемологія та проблеми суспільства (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-епістемічна дисфункція 2. Істини соціальної реальності в епоху діпфейків та токсичного онлайн-контенту 3. Соціальна епістемологія демократії 4. Епістемічні асиметрії та нерівності і теорія епістемічної справедливості <p>Завдання для самостійної роботи (СРС) (4 год):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розробити експериментальне дослідження на 7-8 сторінок, присвячене локальному «якісному» (квалітативному) дослідженню однієї з соціально-епістемологічних проблем, що розглядаються. Дослідження має включати наступні компоненти: логіка дизайну; опис груп контрольних груп та вихідної гіпотези; методи рандомізації або квазі-рандомізації; опис політики використання даних на предмет захисту приватності та етичності; вимірювання (pre, post, follow-up); статистичні тести, які будуть використані. Друга частина дослідження – аналіз гіпотетичних даних (надаються як додаток): опрацювати гіпотетичні дані дослідження; провести основні статистичні тести; підсумувати аналіз звітом. 2. Обрати конкретний приклад локальної соціально-епістемологічної проблеми (наприклад, стигматизація певних груп у медійному дискурсі; дезінформація щодо ВПО; маніпуляції навколо теми насильства в сім'ї; військова дезінформація та її вплив на вразливі групи). Застосувати поняття епістемічної несправедливості (testimonial / hermeneutical injustice), епістемічної асиметрії та нерівності до цього випадку. Показати, які політики, інституційні зміни або практики соціальної роботи могли б зменшити ці форми несправедливості.
18	Складання заліку

6. Самостійна робота здобувачів освіти

Засвоєння змісту дисципліни передбачає виконання завдань самостійної роботи та самостійну підготовку до занять. Систематична автономна підготовка та робота над завданнями сприяють глибшому засвоєнню матеріалів НД та закріпити знання та навички, зосередившись на темах теоретичного матеріалу. Самостійна робота полягає у підготовці до семінарських (практичних) занять, підготовки до МКР та заліку.

№ з/п	Тип СР	Кількість, год
1	Підготовка до аудиторних занять	56
2	Підготовка до складання модульної контрольної роботи	4
3	Підготовка до заліку	6
	Усього, год	66

Самостійна робота є невід'ємною складовою навчального процесу і має на меті самоконтроль знань та організацію самопідготовки здобувачів у межах кожного практичного/семінарського заняття. Вона охоплює комплекс тематичних питань для осмислення та практичних завдань (кейсів) із соціальної проблематики, і передбачає виконання таких видів діяльності:

- 1) Письмові завдання (есе, рецензії, поглиблене дослідження першоджерел, переклад тексту або робота з іншомовними джерелами, моделювання тощо).
- 2) Створення візуальних та структурних матеріалів (розробка діаграм, структурно-логічних схем, порівняльних, узагальнюючих, аналітичних таблиць і презентацій для наочного представлення матеріалу, що вивчається, його сумаризації або як супроводу усних доповідей).
- 3) Розв'язання та дослідження кейсів (виконання навчальних завдань, спрямованих на розвиток дослідницьких навичок, та проведення дослідження).
- 4) Робота в групах (підготовка завдань, умови виконання яких потребують кооперації декількох осіб).

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Правила відвідування занять

Відвідування лекцій є обов'язковим. Здобувач вищої освіти, який пропускає лекції, може мати труднощі з належною підготовкою до семінарів, однак йому не потрібно відпрацьовувати пропущені лекції. Здобувачу вищої школи під час лекції рекомендується конспектувати основні аспекти, ключові поняття, визначення, класифікації та алгоритми, що пояснює викладач. Активна участь у семінарських (практичних) заняттях є обов'язковою і має важливе значення для формування рейтингу здобувача вищої освіти. Готуючись до семінарського заняття здобувач має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, а також опрацювати науково-практичну інформацію по темі, що представлена у основному списку літератури. У разі виникнення запитань або незрозумілих моментів у процесі підготовки, слід обов'язково обговорити їх з викладачем, у процесі консультацій, графік яких доступний на сайті кафедри філософії. Якщо здобувач вищої школи не встиг підготуватися, йому варто уважно слухати виступи інших і намагатися компенсувати недостатню підготовку, засвоюючи нову інформацію.

Дистанційне навчання

У разі запровадження дистанційного (змішаного) формату навчання організація освітнього процесу здійснюється відповідно до Положення про дистанційне навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://osvita.kpi.ua/index.php/node/188>), Регламенту проведення семестрового контролю в дистанційному режимі (<https://osvita.kpi.ua/node/148>). Організація освітнього процесу здійснюється з використанням технологій дистанційного навчання, зокрема через Платформу дистанційного навчання «Сікорський» (<https://www.sikorsky-distance.org>) та АС «Електронний кампус» (<https://ecampus.kpi.ua>). Здобувачі вищої школи приєднуються до платформи «Сікорський» (Moodle) через корпоративну електронну пошту у домені @lll.kpi.ua або @gmail.com. Освітній процес у дистанційному режимі здійснюється відповідно до затвердженого розкладу навчальних занять. У режимі дистанційного навчання заняття відбуваються у вигляді онлайн-конференції на платформі Zoom. Посилання на конференцію надається на початку семестру. Заняття в режимі дистанційного навчання проводяться через онлайн-конференції на платформі Zoom. Результати оцінювання висвітлюють у АС «Електронний кампус» на особистій сторінці (<https://ecampus.kpi.ua>).

Правила поведінки на заняттях

Норми етичної поведінки здобувачів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також "Положення про Комісію з етики та академічної доброчесності Вченої ради КПІ ім. Ігоря Сікорського" (<https://osvita.kpi.ua/node/171>)ю. На території університету здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватись установлених Правил внутрішнього розпорядку (<https://kpi.ua/admin-rule>). Під час лекційних і практичних занять в аудиторіях, а також у процесі відеоконференцій, мобільні телефони слід використовувати лише в беззвучному режимі та виключно з навчальною метою — для пошуку необхідної інформації в інтернеті.

Правила призначення заохочувальних і штрафних балів

Здобувач вищої школи може отримати заохочувальні (додаткові) бали за написання тез, наукових статей, участь у міжнародних та/чи всеукраїнських заходах, олімпіадах або конкурсах з тематики навчальної дисципліни, а також додаткове проходження онлайн курсів з поглибленим вивченням окремих тем навчальної дисципліни. Заохочувальні не входять до основної шкали РСО. Максимальна кількість заохочувальних балів – 10 (10% від суми рейтингових балів). Штрафні бали не передбачаються. Заохочувальні бали передбачено за наступні форми діяльності: написання тез до конференції без виступу (5 б.); участь в олімпіаді з НД або конкурсі за проблематикою НД (5 б.); успішне закінчення онлайн-курсу з наданням сертифікату (10 б.); публікація статті у науковому виданні (10 б.).

Політика оцінювання контрольних заходів

Оцінювання контрольних заходів здійснюється відповідно до Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://osvita.kpi.ua/node/37>), Положення про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://osvita.kpi.ua/node/32>). Результати оцінювання семестрового контролю висвітлюються у АС «Електронний кампус» на особистій сторінці здобувача вищої школи (<https://ecampus.kpi.ua>). У випадку незгоди здобувача вищої школи з оцінкою за результатами контрольного заходу, він має право подати апеляцію у день оголошення результатів відповідного контролю на ім'я декана факультету за процедурою визначеною Положенням про апеляції в КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://osvita.kpi.ua/index.php/node/182>).

Політика дедлайнів та перескладань

Невиконання завдань або порушення термінів їх виконання з неповажних причин призводить до втрати можливості отримати відповідні рейтингові бали. У разі пропуску контрольних заходів з поважних причин здобувачу вищої освіти надається право додатково виконати завдання впродовж найближчого тижня. Порядок ліквідації академічної заборгованості та перескладання семестрового контролю регулюється Положенням про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://osvita.kpi.ua/index.php/node/32>). Здобувач вищої освіти, у якого за результатами семестрового контролю виникла академічна заборгованість, також має право її ліквідувати відповідно до Положення про надання додаткових освітніх послуг здобувачам вищої освіти в КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://osvita.kpi.ua/index.php/node/177>).

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті

Порядок визнання таких результатів регламентується Положенням про визнання результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті (<https://osvita.kpi.ua/index.php/node/179>). Можуть бути зараховані окремі змістовні модулі або теми дисципліни. В такому разі здобувач звільняється від виконання відповідних завдань, отримуючи за них максимальний бал відповідно до рейтингової системи оцінювання.

Позааудиторні заняття та залучення професіоналів-практиків

Під час вивчення навчальної дисципліни можливі позааудиторні заняття, що включають відвідування науково-практичних заходів, гостьових лекторів, тренінгів тощо, в межах тематики дисципліни.

Академічна доброчесність

У процесі вивчення навчальної дисципліни необхідним є неухильне дотримання політики академічної доброчесності, визначеної чинним законодавством та внутрішніми документами закладу освіти. Політику, стандарти та процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПІ ім. Ігоря Сікорського, що оприлюднені на сайті університету: Кодекс честі КПІ ім. Ігоря Сікорського (<https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>), Положення про систему запобігання академічному плагіату (<https://rb.gy/agihij>), нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження, методичні матеріали, освітні курси (<https://kpi.ua/academic-integrity>). Недотримання принципів академічної доброчесності, зокрема виявлення плагіату чи дублювання завдань, призводить до виставлення нульового балу за відповідну роботу та дії відповідно до Положення про систему запобігання академічному плагіату (<https://rb.gy/agihij>).

Політика використання штучного інтелекту

Використання штучного інтелекту регулюється «Політикою використання штучного інтелекту в академічній діяльності КПІ ім. Ігоря Сікорського» (<https://osvita.kpi.ua/node/1225>). Всі завдання, виконувані здобувачами під час навчання, повинні бути результатом їх власної оригінальної роботи. Використання штучного інтелекту (ШІ) для автоматичного створення відповідей без подальшого їх аналізу і доопрацювання заборонено. Здобувачам не рекомендується використовувати ШІ як єдине джерело інформації. Важливо перевіряти та аналізувати отримані відомості з інших надійних джерел. Будь-яке застосування інструментів

ШІ для виконання завдань повинно бути чітко зазначене і задокументоване. Використання ШІ повинно відповідати принципам академічної доброчесності.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

PCO з дисципліни «Епістемологія соціальних наук», семестровий контроль з якої передбачений у вигляді заліку, розробленого за типом PCO-1 і складається з:

Поточного контролю: опитування за темою заняття, модульна контрольна робота.

Календарного контролю: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.

Семестрового контролю: залік.

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг здобувача освіти з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

1) роботу на семінарських заняттях (відповіді, вирішення завдань та доповнення відповідей інших здобувачів освіти у процесі дискусії);

2) складання модульної контрольної роботи.

Здобувач освіти отримує найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь на проведених семінарських (практичних) заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу здобувача освіти.

З метою перевірки та оцінки результатів навчання здобувачів освіти передбачається виконання модульної контрольної роботи (МКР). МКР складається з 25 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни. МКР може проводитися за допомогою гугл-тестів на останній лекції. Доступ до МКР надається здобувачам освіти лише під час лекції. Перескладати МКР не можна.

Викладач оцінює роботу здобувача освіти на кожному семінарському занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на семінарських заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації – на сьомому і тринадцятому тижнях навчання відповідно. Рейтинг здобувача освіти станом на 7-й тиждень і 13-й тиждень навчання повідомляється здобувачу на занятті. Також здобувач освіти може самостійно ознайомитися у особистому кабінеті електронного кампусу.

Здобувач освіти може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення здобувача освіти з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Умови допуску до семестрового контролю: зарахування усіх передбачених РП завдань.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Необхідною умовою допуску до заліку є стартовий рейтинг (гс), що складає 40% від RC, або 40 балів.

Здобувачі, які набрали впродовж семестру рейтинг з дисципліни менше 0,6 R зобов'язані виконувати залікову контрольну роботу. Перелік питань представлено у Додатку 2.

Здобувачі вищої школи, які набрали протягом семестру необхідну кількість балів ($RD > 0,6R$) мають можливість:

а) отримати залікову оцінку (залік) так званим «автоматом» відповідно до набраного рейтингу;

б) виконати залікову контрольну роботу з метою підвищення оцінки. При цьому попередній рейтинг здобувача з дисципліни скасовується і він отримує оцінку R3 тільки за результатами залікової контрольної роботи.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено викладачем кафедри філософії, кандидатом філос. наук (09.00.02), доцентом

Казаковим Мстиславом Андрійовичем.

Ухвалено кафедрою філософії (протокол № 1 від 28.08.2024 р.)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 1 від 29.08.2024 р.)

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Рейтинг здобувача освіти з дисципліни «Епістемологія соціальних наук» складається з балів, що отримуються за:

- 1) роботу на семінарських (практичних) заняттях;
- 2) складання модульної контрольної роботи.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. Робота на семінарських (практичних) заняттях (максимальна кількість балів складає 75, кількість балів на 1 занятті – 8):

а) підготовленість 5 балів × 15 с. з. = 75 балів

повна, чітка, викладена в певній логічній послідовності відповідь на всі поставлені питання, що свідчить про глибоке розуміння суті питання, ознайомлення здобувача освіти не лише з матеріалом лекцій, але й з посібником і додатковою літературою; висловлення здобувачем власної позиції щодо дискусійних проблем	5
не зовсім повна або не достатньо чітка відповідь на всі поставлені питання, що свідчить про правильне розуміння суті питання, ознайомлення здобувача освіти з матеріалом лекцій та посібника; незначні неточності у відповідях	4
відсутність відповіді на певні питання, або неправильна відповідь на них, що свідчить про поверхове ознайомлення здобувача освіти з навчальним матеріалом або значні похибки у відповідях	2-3
неправильна відповідь, що свідчить про незнання матеріалу, але намагання здобувача освіти висловити власне розуміння суті поставленого питання	1
відсутність відповіді	0

2. Складання модульної контрольної роботи (максимальна кількість балів складає 25):

25 тестових завдань × 1 бал = 25 балів

вірно виконано всі тестові завдання	25
вірно виконано половину тестових завдань	12
не вірно виконано всі тестові завдання	0

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RC = 75 + 25 = 100 \text{ балів}$$

Здобувачі освіти, які набрали протягом семестру необхідну кількість балів ($RD \geq 0,6R$) мають можливість:

- а) отримати залікову оцінку (залік) так званим «автоматом» відповідно до набраного рейтингу;
- б) виконати залікову контрольну роботу з метою підвищення оцінки.

При цьому попередній рейтинг здобувача з дисципліни скасовується і він отримує оцінку R_3 тільки за результатами залікової контрольної роботи.

Перелік питань до залікової контрольної роботи наведено у Додатку 2.

Здобувачі освіти, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку менше 60 балів, виконують залікову контрольну роботу.

Здобувачі освіти, які не виконали всіх передбачених програмою дисципліни завдань не допускаються до заліку.

Залікова контрольна робота оцінюється за шкалою 100 балів. Перше запитання оцінюється у 40 балів, друге та третє – у 30 балів кожне.

Кожне питання оцінюється відповідно до системи оцінювання:

“**відмінно**”, повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 40 (30) – 30 (25) балів;

“**добре**”, достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації, або незначні неточності) – 28-25 (20) балів;

“**задовільно**”, неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації та деякі помилки) – 24-20 (12) балів;

“**незадовільно**”, незадовільна відповідь – 10-0 балів.

Для отримання здобувачами освіти відповідних, їх рейтингова оцінка (**RD**) переводиться згідно університетською шкалою:

3

RD	Оцінка ECTS
95 – 100	відмінно
85 – 94	дуже добре
75 – 84	добре
65 – 74	задовільно
60 – 64	достатньо (задовольняє мінімальні критерії)
RD < 60	незадовільно

Перелік питань до залікової контрольної роботи

1. Знання, переконання, точка зору.
2. Парадокс Гетъе.
3. Емпіризм про природу знання.
4. Раціоналізм про природу знання.
5. Інференціалізм та когерентизм про природу знання.
6. Епістемологія та філософія науки: інтерсекції та відмінності.
7. Здоровий глузд та науковий світогляд.
8. Знання-що та знання-як.
9. Неявне та особистісне знання.
10. Історична генеза знання: від тотемізму та протонаук до меганауки.
11. Проблема демаркації науки, ненауки та псевдонауки.
12. Типи раціональності (відповідно до форми та типу знання).
13. Багатоманіття ненаукових знань (міф, релігія, анімізм тощо).
14. Прикладна наука та магія: парадокс Фейерабенда.
15. Визначення, таксономія, структура, логіка науки та наукового пізнання.
16. Класифікація наук. Епістемічні одиниці.
17. Методологія науки: Загальнонаукові методи.
18. Методологія науки: Спеціальнонаукові методи природничих наук.
19. Методологія науки: Спеціальнонаукові методи технічних наук.
20. Методологія науки: Спеціальнонаукові методи соціогуманітарних наук.
21. Постпозитивістська (кумулятивістська) модель розвитку науки.
22. Еволюційна епістемологія К.Р.Поппера.
23. Структура наукових революцій Т.С.Куна.
24. Концепція дослідницьких програм І.Лакатоса.
25. Тематичний аналіз науки Дж.Холтона.
26. Методологічний анархізм П.Фейерабенда.
27. Еволюційна модель Ст.Тулміна.
28. Наука як соціальний інститут.
29. Соціоекономічні та історичні детермінанти наукового пізнання.
30. «Сильна програма» Д.Блура та Б.Барнса.
31. Концепція епістем та «археологія гуманітарних наук» М.Фуко.
32. Дослідження соціотехнічних систем (STS) та антропологія науки.
33. Соціологія знання Р.Мертон.
34. Епістемологічний та соціальний конструктивізм.
35. Специфіка предмета та об'єкта соціогуманітарних досліджень.
36. Теоретична компонента знання в соціальній роботі. Теорія соціальної роботи.
37. Прикладні та експериментальні методи у соціальних та гуманітарних дослідженнях.
38. Математичні методи у соціальних та гуманітарних дослідженнях.
39. Якісні та кількісні виміри соціальних досліджень.
40. Акторно-мережева теорія Б.Латура.
41. Теорія асамбляжів М.ДеЛанди.
42. Імматеріалізм та об'єкти соціальної теорії Г.Хармана.
43. «Після методу» (Дж.Лоу).
44. Соціальна епістемологія: сутність, методи, коло проблем.
45. Програма соціальної епістемології С.Фуллера.
46. Аналітична соціальна епістемологія Е.Голдмана.
47. Епістемічні асиметрії (нерівності та несправедливості тощо).
48. Академічний цезаризм.
49. Формальна соціальна епістемологія.
50. Прагматизм як філософське підґрунтя соціальної роботи.
51. Філософія освіти та соціальна робота
52. Епістемологічна програма SOTL.
53. ЕВР як епістемологічна основа теорії соціальної роботи.
54. Соціальна робота та соціальна педагогіка.
55. Соціальна робота та соціальна психологія.
56. Позитивізм та герменевтика у соціальній роботі.
57. Деонтологія та аксіологія соціальної роботи.
58. Професійна та галузева етика: аспект соціальної роботи.

59. Специфіка дослідницької етики (етики науковця) та академічна доброчесність.
60. Групові переконання та епістемічні авторитети.